

Rok akademicki: 2020/2021

ID zajęć: 536137

ETAP: Semestr zimowy

Informacje ogólne:

Prowadzący: prof. dr hab. Piotr Oleś

Organizator: Wydział Nauk Społecznych
Instytut Psychologii

Liczba godzin tygodni / semestr: 2 / 30

Jezyk wykładowy: Język polski

Kierunek studiów: Psychologia (stacjonarne jednolite magisterskie)

Lokalizacja w planach rocznych: Rok II - Semestr 3

Punkty ECTS: 4

Forma zaliczenia: Egzamin

Cele przedmiotu:

- C1 - Prezentacja i dyskusja klasycznych i współczesnych teorii osobowości
- C2 - Szkoła myślenia o zachowaniu człowieka i osobowości w kategoriach alternatywnych podejść teoretycznych
- C3 - prezentacja głównych nurtów współczesnej psychologii osobowości: psychodynamiczny, cech, społeczno-poznawczy, poznawczy, socjobiologiczny, humanistyczny, egzystencjalny, narracyjny

Wymagania wstępne:

- W1 - Podstawowa wiedza z zakresu psychologii ogólnej
- W2 - Motywacja wewnętrzna lub zewnętrzna do poznawania teorii osobowości

Efekty kształcenia dla przedmiotu:

WIEDZA

1. Dysponuje wiedzą z zakresu teorii osobowości, która pozwala rozumieć człowieka, wie czym jest osobowość, zna główne nurty teoretyczne psychologii osobowości K_W01, K_W02, K_W06, K_W09
2. Zna i rozumie podejście psychodynamiczne oraz argumenty przemawiające na rzecz podświadomej motywacji oraz argumenty przemawiające na rzecz świadomej motywacji K_W09, K_W10
3. Wie na czym polega kontrowersja „osoba-sytuacja”, posiada wiedzę o podstawowych dyspozycjach, czyli cechach osobowości oraz o zmiennych społeczno-poznawczych i ich znaczeniu w regulacji zachowania K_W08, K_W09
4. Posiada wiedzę o biologicznych i ewolucyjnych uwarunkowaniach osobowości oraz zachowania, K_W09, K_W13.
5. Wie, na czym polega humanistyczne podejście do osobowości, zna teorie egzystencjalne i narracyjne K_W02, K_W09.
6. Ma świadomość istnienia i różnych modeli osobowości oraz alternatywnych wyjaśnień zachowania K_W01, K_W02, K_W09.

UMIĘJĘTNOŚCI

1. Potrafi objaśnić, na czym polega integrująca funkcja osobowości, wskazać argumenty przemawiające na jej rzecz, a także ograniczenia w tym zakresie K_U01
2. Posiada umiejętności interpretowania zachowań według teorii psychodynamicznych, cech, społeczno-poznawczych, poznawczych, socjobiologicznych, humanistycznych, egzystencjalnych i narracyjnych K_U01, K_U07
3. Posiada umiejętność stosowania wiedzy na temat znaczenia przekonań (np. o własnej skuteczności lub na temat Ja) w analizie i wyjaśnianiu ludzkich zachowań K_U01, K_U07
4. Potrafi analizować osobowość pod kątem kryteriów jej dojrzałości i potencjału rozwojowego oraz nieświadomej i świadomej motywacji K_U01, K_U07.
5. Potrafi interpretować ludzkie zachowanie uwzględniając wpływ natury i kultury, cech i poznawczej interpretacji sytuacji, czy znaczenia automatycznych, popędowych i świadomych czynników motywacyjnych K_U01, K_U07.

KOMPETENCJE SPOŁECZNE (POSTAWY)

1. Ma umiejętność porównywania teorii i dyskusowania problemów na ich gruncie, w tym interpretowania różnych zjawisk o wymiarze indywidualnym i społecznym K_K04, K_K07, K_K09
2. Posiada kompetencje pozwalające refleksyjnie obserwować świat i analizować rozmaite zachowania oraz wyjaśniać ich przyczyny K_K04
3. Świadomie rozważa granice wolnego wyboru człowieka, jest zdolny do rozwoju posiadanych zdolności K_K01, K_K04, K_K07, K_K09
4. Ma motywację do poszerzania wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania teorii osobowości w analizie prawidłowego i zaburzonego funkcjonowania człowieka, K_K01, K_K04
5. Potrafi dokonywać porównań teorii pod kątem możliwości i ograniczeń poznawczych, metodologicznych i aplikacyjnych oraz oceniać ich wartość i użyteczność K_K04, K_K07, K_K08

Metody dydaktyczne:

Wykład z prezentacją multimedialną - zajęcia on line
Własna praca nad wybranymi zagadnieniami - z podręcznikami

Kryteria oceny i sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia:

Ocena niedostateczna

- (W) - Student(ka) nie posiada wiedzy z zakresu teorii osobowości.
- (U) - Student(ka) nie potrafi zastosować teorii do analizy wybranych zjawisk życia psychicznego.
- (K) - Student(ka) nie ma krytycznego stosunku do wiedzy z zakresu osobowości, nie potrafi podjąć dyskusji na wybrany temat.

Ocena dostateczna

- (W) - Student(ka) posiada elementarną wiedzę z zakresu teorii osobowości.
- (U) - Student(ka) potrafi zinterpretować niektóre zjawiska życia psychicznego na gruncie wybranych teorii.
- (K) - Student(ka) mało krytycznie przyjmuje daną teorię za podstawę myślenia o osobowości, w sposób mało przekonujący uzasadnia swój wybór w dyskusji.

Ocena dobra

- (W) – Student(ka) zna teorie społeczno-poznawcze, poznawcze, cech, socjobiologiczne, psychodynamiczne, humanistyczne, fenomenologiczno-egzystencjalne i narracyjne.
- (U) - Student(ka) potrafi interpretować wybrane zjawiska życia psychicznego na gruncie wybranych teorii.
- (K) - Student(ka) potrafi wskazać mocną i słabą stronę poszczególnych teorii, zna ich niektóre aplikacje.

Ocena bardzo dobra

- (W) – Student(ka) posiada wiedzę pozwalającą na interpretację zachowania i osobowości w kategoriach teorii cech społeczno-poznawczych, poznawczych, socjobiologicznych, psychodynamicznych, humanistycznych, fenomenologiczno-egzystencjalnych i narracyjnych.
- (U) - Student(ka) potrafi samodzielnie interpretować wybrane zjawiska życia psychicznego na gruncie różnych teorii.
- (K) - Student(ka) w sposób krytyczny operuje wiedzą, zna jej aplikacje w badaniach i różnych dziedzinach funkcjonowania człowieka.

Treści programowe przedmiotu:

1. Typy osobowości (2018), cybernetyczna koncepcja osobowości DeYounga. Specyfika nauki o osobowości: założenia, podejścia badawcze i sposoby poznawania osobowości, główne kontrowersje; podejście teoretyczne czy empiryczne; podejście nomotetyczne i idiograficzne; sposoby prowadzenia badań: analiza przypadków, badania kwestionariuszowe (korelacyjne), eksperymentalne - możliwości i ograniczenia; podstawowe pytania i dylematy psychologii osobowości. Integracji nauki o osobowości: Teoria Wielkiej Piątki (Costa, McCrae); trzy poziomy osobowości (McAdams i Pals); alternatywne propozycje (Larsen i Buss); perspektywy rozwoju dyscypliny, ewaluacja teorii, możliwości i ograniczenia poznawcze, aplikacje.
2. Kontrowersja I: Motywacja nieświadoma czy świadoma? Zarys teorii psychodynamicznej: psychoanaliza (Freud) i kontrowersje wokół psychoanalizy; psychologia analityczna (Jung). Teorie relacji z obiektem i teoria Ja (Klein, Mahler, Winnicott), teoria narcyzmu (Kohut); teoria Ja (Kernberg). Neopsychologia (Horney, Fromm). Psychologia ego (A. Freud, Hartmann, Block, White, Erikson).
3. Teoria potrzeb i studium świadomej osoby: personologia (Murray); psychologia indywidualna (Adler); psychologia nauk humanistyczną (Allport), sens badań idiograficznych, koncepcja cech i autonomii funkcjonalnej, rozwój osobowości. Podsumowanie pierwszej kontrowersji.
4. Kontrowersja II: Co decyduje o zachowaniu: „osoba czy sytuacja”? Hierarchiczny model cech osobowości; czynnikowa teoria i jej implikacje (Cattell). Koncepcja „Wielkiej Piątki”, hipoteza Goldberga, kontrowersje, kierunki badań, implikacje diagnostyczne.
5. Teorie społeczno-kognitywne: teoria oczekiwanie i wartość (Rotter); krytyka teorii cech (Mischel), kognitywno-afektywny system osobowości (Mischel, Shoda), podpis behawioralny.
6. Teorie poznawcze: konstrukty osobiste (Kelly); automatyczne i racjonalne funkcjonowanie (Epstein), polska psychologia poznawcza; architektura osobowości (Cervone).
7. Społeczno-poznawcza teoria Bandury: modelowanie, przekonanie o własnej skuteczności, procesy poznawcze w motywacji, wyjaśnianie zachowania, implikacje kliniczne; właściwości osoby.
8. Poznawcza teoria Ja: struktura i funkcje systemu Ja; teoria schematów Ja (Markus); teoria autoregulacji i ukierunkowań Ja (Higgins); motywy Ja; samoocena jawna i ukryta, implikacje kliniczne.
9. Rozwiązania kontrowersji „osoba-sytuacja”: współczesne ujęcia cech i motywacji, podejście interakcyjne; statyka i ulotność zachowania (Pervin); stałość i zmiana osobowości.
10. Kontrowersja III: Jaki program człowiek realizuje: biologiczny czy intencjonalny? Teorie socjobiologiczne: założenia, teoria socjoanalityczna (Hogan); teoria przywiązania (Ainsworth, Bowlby); ewolucyjna teoria socjalizacji (Belsky, Steinberg, Draper); teoria opanowania trwogi, inspiracje i kontrowersje.
11. Psychologia humanistyczna: założenia, samorealizacja i samoaktualizacja, motywacja rozwój i metapatologie (Maslow), fenomenologiczna teoria Ja: aktualizacja siebie, natura ludzka, terapia (Rogers); psychologia pozytywna.
12. Psychologia egzystencjalna: inspiracje i założenia, struktura egzystencji, analiza fenomenologiczna; wolność, odpowiedzialność, wina ontologiczna, autentyczność istnienia, dylematy egzystencjalne (Frankl, May); implikacje.
13. Teoria narracyjne: myślenie narracyjne (Bruner); teoria skryptu (Tomkins); teoria narracyjnej tożsamości (McAdams), osobowość jako system znaczeń.
14. Teoria dialogowego Ja (Hermans); implikacje badawcze. Podsumowanie trzeciej kontrowersji. Integracji nauki o osobowości: Teoria Wielkiej Piątki (Costa, McCrae); trzy poziomy osobowości (McAdams i Pals); alternatywne propozycje (Larsen i Buss); Kryteria ewaluacji teorii osobowości,

podsumowania, porównania.

Literatura:

Literatura podstawowa

Oleś, P. K. (2009). Wprowadzenie do psychologii osobowości. Nowe wydanie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Literatura uzupełniająca

Cervone, D., Pervin, L. A. (2011). Osobowość: Teoria i badania (wyd. 10). Kraków: Wydawnictwo UJ.

Gasiul, H. (2006). Psychologia osobowości. Nurty, teorie, koncepcje. Warszawa: Centrum Doradztwa i Informacji Difin.

Hall, C. S., Lindzey, G., Campbell, J. B. (2004). Teorie osobowości. Nowe wydanie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Oleś, P. K., Drat-Ruszczak, K. (2008). Osobowość. W: J. Strelau, D. Doliński (red.), Psychologia. Podręcznik Akademicki (T. 1., s. 651-764). Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Pervin, L. A. (2002). Psychologia osobowości. Gdańsk: GWP.

Kofta, M., Doliński, D. (2000). Poznawcze podejście do osobowości. W: J. Strelau (red.), Psychologia: podręcznik akademicki. T. 2. (R. 35, s. 561-600). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Plus podręczniki w języku angielskim:

Carver, C. S., Scheier, M. E. (2008). Perspectives on Personality (wyd. 6.). Boston: Pearson Education, Inc.

Funder, D. (2010). The personality puzzle (5. wyd.). New York: Norton & Co.

Larsen, R. J., Buss, D. M. (2005). Personality Psychology: Domains of Knowledge about Human Nature (wyd. 2.). New York: McGraw-Hill.

McAdams, D. P. (2001). The person: An integrated introduction to personality psychology (wyd. 3). Forth Worth: Hartcourt Brace College Publishers.

Mischel, W., Shoda, Y., Ayduk, O. (2008). Introduction to Personality: Toward an Integrative Science of the Person (wyd. 8.). New York: John Wiley and Sons, Inc.

Monte, C. F., Sollod, R. N. (2003). Beneath the Mask. An Introduction to Theories of Personality (wyd.7). New York: John Wiley and Sons.